

Крста (стр. 248–260), као и проучавање тропара Апостолу Луки у његовом грчком оригиналу (стр. 261–265), те тематика Свети Роман Слаткопојац и његови кондаци (стр. 266–292). Такође, овај том садржи и неколико текстова посвећених одредбама типика о појању одређених тропара и кондака у одређене дане током годишњег богослужбеног круга. Међу таквим текстовима срећемо: поредак појања тропара и кондака после входа на Литургији (стр. 293–299), па затим на Четрдесетницу и Педесетницу (стр. 300–301). На самом крају овог рада говори се и о појању ирмоса Пасхалног канона на

јутрењу Крстопоклоне недеље (стр. 302–312) и основним одликама и употреби богослужбених отпуста одређених последовања (стр. 313–342).

Узимајући у обзир претходно изложено, *Сабрана дела* Н. Успенског публикована у три тома с правом заслужују препоруку како свим литургичарима и истраживачима богослужбеног наслеђа Православне Цркве, тако и онима који су заинтересовани за потпуније упознавање слова и духа хришћанског богослужења кроз историју.

Никола Ерцеї

Robert Darnton, *Die Zensoren. Wie staatliche Kontrolle die Literatur beeinflusst hat. Vom vorrevolutionären Frankreich bis zur DDR*

Siedler Verlag, 2016

368 стр. ; 22 cm

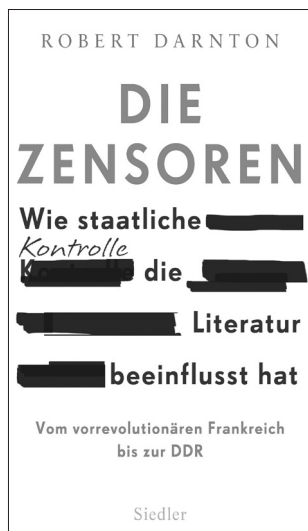
ISBN 978–3827500625

**Како је контрола државе утицала на литературу:
Од пререволюционарне Француске до
Немачке демократске републике**

Цензор је систему лојалан, игнорант, бирократа који служи ауторитативној, репресивној држави и наноси књижевности

велику штету. Ово је еуфемистичка слика. Ту тезу потврђује Роберт Дарнтон у својој фасцинирајућој и бриљантно истра-

женој новој књизи – Robert Darnton: *Die Zensoren. Wie staatliche Kontrolle die Literatur beeinflusst hat. Vom vorrevolutionären Frankreich bis zur DDR*, Siedler Verlag, München

2016, чији оригинал још сугестивније гласи: *Censors at Work. How States Shaped Literature*. Историчар показује којим механизмима контрола литературе функционише и ко су људи који су стајали у позадини.

Предреволуционарна Француска, Индија за време колонијалне владавине, ДДР режим. Да би се приближио феномену цензуре, Дарнтон посматра различита времена и различита места. У средишту студије стоји личност цензора, његов рад, његова саморазумљивост, његов однос према ауторима, издавачима и књижарима.

Професор на Харварду, Роберт Дарнтон, описао је историју цензуре на 350 страница. Он прилази задатку из двеју перспектива – компаративне и етнографске – како би „историју цензуре“ прецизирао.

У три поглавља аутор се концентрише на различита

сталећа и усредсређује свој поглед на ауторитативне системе у трима земљама: предреволуционарној Француској у 18. веку, Индији у време колонијалистичке владавине у 19. веку и ДДР-у у 20. веку.

Ова паралелност система, који на први поглед не показују никакве сличности, служи напредном валоризовању историје цензуре. Дарнтон жели да продере у њену срж, усредсредивши се на рад цензора: „Како су приступали послу? Како су разумели свој посао?“

Посебно је занимљиво прво поглавље књиге, јер Дарнтону овде полази за руком да споји различите аспекте цензуре.

Апарати цензуре

На почетку је реч о краљевској цензури у Ancien Régime, чијој је књижевној продукцији и рецепцији аутор посветио неколико одличних књига. Овога пута није реч о тржишту тајно или пиратски штампаних књига, већ о официјелном тржишту, друкчије речено тржишту оних књига које су имале краљевску апробацију и ројалистичку привилегију. Одговарајућа цензура је била Direction de la librairie која је давала одобрење или забрану за штампање. Интереси круне, Цркве и проминентних личности су њом били осигурани.

Субверзивне књиге нису биле штампане, а оних којима се могло „прогледати кроз прсте“ било је око десет процената. Преосталих деведесет посто су чиниле оне књиге које су имале краљевску апробацију или „simple tolérance“, сагласност цензора о томе да нема разлога за подозрење. Временом је из њих изникла нека врста удружења лектора који су припремали писане похвале или би, у случају одбијања, монирали стилистичке дефиците. Обавезујући стандард је био *privilège du roi* за папир, за штампу марке „Made in France“, као нека врста жига квалитета.

У време просветитељства цензори су себе сматрали заштитницима француске књижевности. Цензор је кроз свој суд препоручивао једну књигу – неке од тих препорука су у њигама и штампане. Постојала је и могућност „прећутног одобрења“, при чему је књига штампана без препоруке.

Британски цензори су узимали Индију под посебним углом такозване „Британске Индије“. Њима је пре свега стало да у Индији влада мир. Најпре су допуштали слободу мишљења, али када је индијска национална свест почела да критички јача и угрожава колонијални поредак, онда је цензура свом оштрином деловала против тога, тако што се на књижевност

гледало само кроз призму националног отпора.

Дарнтонов трећи пример је апарат за цензуру у комунистичкој Источној Немачкој, седамдесетих и осамдесетих година прошлога века. Ерих Хонекер је 1971. г. постао генерални секретар Централног комитета. Дарнтон се у овом делу књиге ослања на изворе других аутора који су се овом темом бавили много дубље но он сам, у својству госта код *Berliner Wissenschaftskolleg*. Није јасно зашто Дарнтон цензорима толику моћ приписује? Они су обављали свој посао у одређеном систему моћи. Цензори су само део механике власти, односно точкова њене моћи. Простори њихове моћи да „пропусте“ критичку литературу је био веома незнатан, као можда и њихова намера.

Оно што из Дарнтонове књиге једнозначно проистиче је да цензура није напросто интервенција на текстове, већ ефективни механизам система који је био расподељен на многе инстанце и актере. Ефективан је био утолико што је учинио могућим да се најзначајнији део цензуре одвија у главама аутора, било то већ при првој верзији текста или након преговора и предлога да се текст измени.

Лектори при издавачким кућама су могли себе сматрати

онима који су омогућили добру и линији верну социјалистичку књижевност. У најмању руку, све док нису били приморани да примене стратегију „милом или силом“. Три државна режима – француски апсолутизам, британска колонијална власт и комунистичка Немачка: све три форме су *passé*. Све три форме које су, и мимо разлика, имале утицаја на књижевност. Аутор на једно питање ипак није одговорио: како заправо изгледа цензура у „отвореном друштву“? Аутор на једном месту

цитира Кристу Волф која је 1984. г. изјавила: „Ја не познајем ни једну земљу на свету у којој не постоји идеолошка цензура или цензура тржишта.“ У доба дигиталне револуције и поплаве „самиздата“ питање „цензуре тржишта“ звучи куриозно. Данас све оно што је објект „клика“ збива се, иако само виртуелно, изван пажње јавности. То је једна нова врста цензуре која се одиграва на свеколиком тржишту друштвених медија.

Зоран Андрић

Markus Vinzent, *Christ's Resurrection in Early Christianity and the Making of the New Testament*

Routledge, 2011

282 pp. ; 23 cm

ISBN 978–1409417927

Маркус Винцент: О Васкрсењу Христовом у раном хришћанству

Ова патристичка студија, објављена на енглеском – *Christ's Resurrection in Early Christianity and the Making of the New Testament* (2011), изазвала је убрзо након објављивања су-

перлативе у коментарима и рецензији – „изазовна студија“, „енергична“ и „готово револуционарна“. Аутор је професор историје богословља и патристике на департману за студије